

T.C.
SİİRT VALİLİĞİ
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

Sayı : E-98557071-220.01-11980871

11.03.2025

Konu : Mergi Regülatörü ve HES (20,00 MWm-
19,40 MWe) Projesi Davanın Reddi Kararı

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü (Enerji Yatırımları Şube Müdürlüğü)'nün 13.02.2025 tarihli ve E-48331039-220.01-11752253 sayılı yazısı.

İlgide kayıtlı Bakanlık yazısında, Siirt İli, Eruh İlçesi, Bilgili ve Kuşdalı Köyleri Mevkiinde Zarova Çayı üzerinde Tigris Enerji Üretim A. Ş. tarafından yapılması planlanan Mergi Regülatörü ve HES (20,00 MWm- 19,40 MWe) projesi ile ilgili olarak Bakanlığımızca verilen '**Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu**' kararının yürütülmesinin durdurulması ve iptali talebiyle Siirt İdare Mahkemesinin 2023/600 esasına kayden açılan davaya ilişkin Bakanlığımıza tebliğ edilen 14/05/2024 tarihli **2023/600 E.-2024/403 K. sayılı karar ile "Dava konusu işleminin iptaline"** karar verildiği , söz konusu kararın Bakanlığımız tarafından temyiz edilmesi neticesinde **Danıştay Dördüncü Dairenin 10/10/2024 tarihli ve E.2024/2345 K. 2024/5579 sayılı kararı ile "Temyiz istemlerinin kabulüne, 2. temyize konu Siirt İdare Mahkemesinin 14/05/2024 tarih ve E:2023/600, K:2024/403 sayılı kararın bozulmasına; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20/A-2(i) maddesi uyarınca davanın reddine kesin olarak karar verildiği hususu belirtilmiştir.**

Bu kapsamda daha önce bildirilmiş olan "dava konusu işlemin iptali" kararının uygulanma gereği ortadan kalkmış olduğundan **Danıştay Dördüncü Dairenin 10/10/2024 tarihli ve E.2024/2345 K. 2024/5579 sayılı kararının** (askıda ilan, ilgili muhtarlıklara bildirim, anons vb.) halka duyurulması gerekmekte olup tarafınızca gerçekleştirilen duyuru ve askı ilanlarına ait tutanakların ivedilikle İl Müdürlüğümüze gönderilmesi hususlarında;

Gereğini arz/rica ederim.

Mehmet Raci BÜLBÜL
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürü

Dağıtım:

Siirt Valiliğine
(Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü)
Eruh Kaymakamlığına
Kuşdalı Köyü Muhtarlığına
Bilgili Köyü Muhtarlığına

730

İlçe Yazı İşl. Müd.
1303/20.25
Kaymakam

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 22EE5F9E-EEA2-44B4-8B9D-091ABB444AEC

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr>

Yeni Mahalle Cengiz Topel Caddesi No: 83 Merkez/Siirt
Telefon : (0484) 223 23 00 (0484) 223 15 78 Fax: (0484) 223 29 76E-Posta:
siirt@csb.gov.tr
KEP Adresi : siirt@csb.gov.tr

Bilgi için: Esra TÜRKAN
Çevre Mühendisi

"İçtihat Metni"

T.C.

DANIŞTAY

DÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No : 2024/2345

Karar No : 2024/5579

TEMYİZ EDENLER : 1- (DAVALI)

... Bakanlığı (E-Tebligat)

VEKİLİ : Av. ...

2- MÜDAHİL (DAVALI YANINDA)

... Anonim Şirketi

VEKİLİ : Av. ...

KARŞI TARAF (DAVACILAR) : 1- ... 2- ... 53- ...

VEKİLLERİ : Av. ...

İSTEMİN KONUSU : ... İdare Mahkemesinin ... tarih ve E:..., K:... sayılı kararının temyizden incelenerek bozulması istenilmektedir.

YARGILAMA SÜRECİ:

Dava konusu istem: Siirt ili, Eruh ilçesi, Bilgili ve Kuşdalı Köyleri Mevkiinde, Zarova Çayı üzerinde davalı yanında müdahil tarafından yapılması planlanan "Mergi Regülatörü ve HES Projesine (20 MWn/19,40 Mwe)" projesi ile ilgili olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne verilen ... tarih ve ... sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu" kararının iptali istenilmiştir.

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: Temyize konu kararda; uyumsuzluğun çözümünü amacıyla çevre mühendisi, jeoloji mühendisi, ziraat mühendisi, maden mühendisi, ve inşaat mühendisinden oluşan bilirkişi heyetiyle yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucunda düzenlenen bilirkişi raporunda özetle; "Mergi Regülatörü - HES Projesi'nin bol kırıklı çatlaklı, karstik boşluklu ve tabakalı iyi bir akifer özelliği gösteren Midyat Grubu kireçtaşları içerisinde planlandığından dolayı gerek hidrolojik gerekse hidrojeolojik yapı üzerindeki etkisinin maksimum seviyede olacağı, bölge genelinde yer altı suyu bakımından en fazla su kapsayan birim olduğu, ancak bol kırıklı ve çatlaklı bir yapı sunduklarından bu birimler içerisinde yer altı suyunu almanın oldukça zor olduğu, birimin bol kırıklı çatlaklı ve karstik bir özellik göstermesi ve tabaka eğimlerinin kuzey doğuya doğru olması nedeniyle bölge için çok önemli bir

beslenme alanı konumunda olduğu, bu birimlerin mostra verdiği, topoğrafik konumu itibarıyla daha çok yüzey sularının yer altına iletilmesinde ve hareketinde çok önemli bir köprü görevi gördüğü, dava konusu alanda projenin uygulanması ile bölgede yapılacak kazılar ve patlatmalar nedeniyle hidrolojik, hidrojeolojik, jeomorfolojik ve ekolojik açıdan birçok değişikliğin ortaya çıkacağı ve beslenme ve boşalım alanlarında farklılıklar oluşacağı, bu değişimlere bağlı olarak kireçtaşlarından beslenen Şelmo formasyonunun, yamaç molozu ve alüvyonlardan oluşan birimler içerisinde su kaynakları olumsuz yönde etkileyeceği; proje alanında kazı fazlası malzemenin depolanacağı alanların Zarova Deresi'nin yüksek eğime sahip yamaçlarında yer aldığı, bu malzemenin buraya taşınması ve depolanması sonrasında yamaç boyunca Zarova Deresi'ne doğru malzeme akışlarının yanı sıra, bu alanlarda kontrolsüz oluşturulacak dolgu alanlarında duraysızlıkların gerçekleşme olasılığının oldukça yüksek olduğu, malzemenin duraylılığının sağlanması ve Zarova Deresi'ne yamaç boyunca malzeme akışlarının engellenmesine yönelik nasıl bir yöntemin uygulanacağına dair bir öneri ve projelendirmenin nihai ÇED raporunda bulunmadığı, bunun dışında proje alanında mevcut şevlerin ve yapılacak kazılar sonucunda oluşturulacak kazı

şevlerinde oluşabilecek duraysızlıkların ortaya konmasına yönelik herhangi bir kinematik analiz ve stabilite analizinin yapılmadığı, inceleme alanında tabakalı yapı sunan kireçtaşlarının bulunduğu bölgelerde pusula ile yapılan ölçümlerde tabaka konumunun K65B/72 KD olarak belirlendiği; tabaka eğimlerinin tamamen Zarova Deresi'nin yatağına doğru olduğu, proje alanında planlanan regülatör, çökeltim havuzu, iletim kanalı, yükleme havuzu, cebri boru, santral binası, vb. yapıların oldukça yüksek eğime sahip yamaçlar boyunca inşa edileceği, proje alanındaki mevcut şevlerin eğimleri ile tabakaların eğimlerinin aynı yönde olup, yamaç eğimlerinin yüksek olması nedeniyle bu yamaçlar boyunca yapılacak kazılara bağlı olarak düzlemsel ve kama tipi kayma şeklinde kütle hareketlerinin gelişme olasılığının oldukça yüksek olduğu, ayrıca Mergi Regülatörü ve HES projesi inşa edilirken yüksek eğim değerlerine sahip yamaçlar boyunca yapılacak patlatmalı kazılar nedeniyle çıkan malzemenin Zarova Deresi'ndeki yamaçlardan dere yatağına doğru akarak dere yatağı kesitinde daralmaya ve akış rejiminde değişime neden olacağı; kireçtaşlarının W3 Grubu "Ayrılmış - Çok Çatlaklı Zayıf Kayalar" sınıfında değerlendirildiği, kaya kütlelerinde kazı çalışmalarının patlayıcı kullanılmadan tamamının iş makineleri ile yapılabilecek durumda olduğu belirtilmesine karşın, yapılan sondajlarda regülatör alanında kazılacak formasyonların kazılabilirlik sınıfının belirlenemediği, regülatör kazı alanında yapılacak patlatmalı kazı derinliği belirtilmemesine rağmen, delik boyları ve patlatma tasarımının 10 metre kazı derinliğine göre yapıldığı, ayrıca raporda hazırlanan patlayıcı madde ihtiyacının regülatör alanının tamamının patlayıcı madde kullanılarak kazılacağı durumuna göre hesaplandığı, gevşetme amaçlı ön patlatma tasarımında gecikme başına patlayıcı madde miktarı, 42.90 kg olduğu halde çevresel etki risk değerlendirmesinin 41.90 kg'a göre yapıldığı, genel olarak nihai ÇED raporunda verilen patlatma tasarımları ve çevresel etkilerinin sadece teorik hesaplanmış olup, atımlar sırasında titreşim ölçümlerinin alınması ve titreşim ölçümlerine dayalı kontrollü patlatma tasarımlarının geliştirilmesi ve çevresel etkilerinin en aza indirilmesi açısından nasıl bir çalışma yapılacağı belirtilmediğinden proje

kapsamında yapılacak patlatmaların olumsuz çevresel etkilerinin oluşmasının muhtemel olduğu; nihai ÇED raporunda, sınırlı miktardaki tarım alanlarının korunması, işletme kaynaklı tozların bitkiler

ve hayvanlar üzerine olumsuz etkilerinin azaltılması, proje etki alanı içerisindeki yabancı meyve

türlerinin korunması, mera alanlarına olumsuz etkilerinin engellenmesi ve hayvancılık faaliyetlerinin

aksatılmadan sürdürülebilmesi gibi konuların dikkate alınmadığı; planlanan projenin en önemli inşaat faaliyetlerinden birinin de suyun 3.050 m uzunluğundaki iletim

kanalı ile yüklem havuzuna aktarılması olduğu, iletim kanalının geçeceği güzergahın yamaç eğiminin yüksekliği göz önüne alındığında, dere yatağına malzeme akmasının nasıl önleneceği dolayısıyla dere ekosisteminin nasıl korunacağı değerlendirilmesi için nihai ÇED raporunda yeterli bilgi bulunmadığı; projenin mansap tarafında mevcut durumda faaliyette olan Baran I HES'in bulunduğu alanın eğiminin Mergi Regülatörü ve HES Projesi (20,00 MWn/19,40 Mwe) projesi inşa alanından daha az olmasına rağmen dere yatağına malzeme aktığının tespit edildiği, bu sebeple dava konusu projenin nihai ÇED raporunda da bu soruna karşı alınacağı belirtilen etkili önlemlere yer verilmemesinin önemli bir eksiklik olduğu; sonuç olarak, proje etki alanı tespitinin, jeolojik, hidrolik ve hidrojeolojik ve tarımsal açıdan doğru yapılmadığı, madencilik bilim ve teknolojisi açısından değerlendirildiğinde kazılabilirlik sınıfının yapılmadığı, patlatma derinliğinin hatalı yapıldığı, gevşetme amaçlı ön patlatma tasarımında çevresel etki risk değerlendirilmesi hesabının hatalı ve yetersiz kaldığı, planlanan faaliyetin çevreye olabilecek tüm etkilerinin incelenmeye çalışıldığı ancak birçok hatalı değerlendirme yapıldığı, proje alanında mevcut şevlerin ve yapılacak kazılar sonucunda oluşturulacak kazı şevlerinde oluşabilecek duraysızlıkların ortaya konmasına yönelik herhangi bir kinematik analiz ve stabilite analizinin olmadığı ve Mergi Regülatörü ve HES projesi inşa edilirken yüksek eğim değerlerine sahip yamaçlar boyunca yapılacak patlatmalı kazılar nedeniyle çıkan malzemenin Zarova Deresi'ndeki yamaçlardan dere yatağına doğru akarak dere yatağı kesitinde daralmaya ve akış rejiminde değişime neden olacağı, belirtilen nedenlerle, "Mergi Regülatörü ve HES" Projesi hakkında verilen dava konusu ÇED Olumlu kararının üstün kamu yararı, yöre halkının bireysel menfaatleri, ekolojik ve sürdürülebilirlik açısından yerinde olmadığı

" yolunda yönünde görüş bildirildiği görülmektedir.

Buna göre, bilirkişi raporunda yer verilen tespitler ile ... İdare Mahkemesinin ... tarih ve E:..., K:... sayılı iptal kararının gerekçesinde yer alan hususlar birlikte değerlendirildiğinde; mevcut haliyle ÇED raporunun ÇED özel formatına uygun hazırlandığı, planlanan faaliyetin nihai ÇED raporunda, inşaat aşamasında kullanılacak tüm iş makinelerinden oluşabilecek gürültü ve toz emisyonları bilimsel metotlarla hesaplandığı ve sonuçlarının ilgili oldukları yönetmelikler kapsamında değerlendirildiği, değerlendirme sonucunda gürültü ve toz emisyonlarının azaltılmasıyla ilgili uygulanacak metotların belirtildiği, raporda yapılması taahhüt edilen önlemlerin uygulanması sonucunda söz konusu toz ve gürültü emisyonlarının yasal sınırların altında kalacağından projenin çevre ve insan sağlığı açısından bir tehdit oluşturmayacağı, proje kapsamında yer alan ünitelerin inşaatı esnasında oluşması muhtemel kümülatif toz emisyonları ve gürültü seviyesi gibi etkiler göz önünde bulundurularak inşaat aşamasında projeden etkilenecek alanların belirlendiği, Mergi regülatörü kapsamında suyun iletimi için yaklaşık 3 km'lik bir iletim tesisinin yapılması, iletim kanalı boyunca suyun, akarsu doğal yatağından gidemeyeceğinden kanal boyunca doğa ve canlılar üzerinde olumsuz etkilerinin beklenilebileceği, ancak Baran I HES'i terk eden suyun dere yatağında sürekli bir şekilde su bulunmasını sağlayacağından bu suyun can suyu olarak değerlendirilmesi mümkün olduğu ve iletim kanalına alınan sudan kaynaklı herhangi bir sorun yaşanmasının beklenmediği, özetle bölgede mevcut durumdan daha geniş bir alanda daha kötü bir durum beklenmediği, proje kapsamında kırma - eleme tesisinin bulunmamasının projeden kaynaklanacak tüm emisyonların önemli oranda düşmesine yol açtığı, dolayısıyla projenin inşaat sürecinde meydana gelecek çevresel olumsuzlukların minimumda kalacağı, nihai ÇED raporunda projenin fiziksel ve biyolojik çevre üzerine etkileri ve alınacak önlemler, sosyo-ekonomik çevre üzerine etkileri ve doğal hayatın korunması ile ilgili değerlendirmeler yer aldığı, ancak Siirt ili, Erüh ilçesi, Bilgili ve Kuşdalı köyleri Mevkiinde Zarova Çayı üzerinde Tigris Enerji Üretim A.Ş. tarafından yapılması planlanan "Mergi Regülatörü ve HES Projesi'nde, proje etki alanı tespitinin, jeolojik, hidrolik ve

hidrojeolojik ve tarımsal açıdan doğru yapılmadığı, dava

konusu alanda projenin uygulanması ile bölgede yapılacak kazılar ve patlatmalar nedeniyle hidrolojik,

hidrojeolojik, jeomorfolojik ve ekolojik açıdan birçok değişikliğin ortaya çıkacağı ve beslenme ve

boşalım alanlarında farklılıklar oluşturacak bu değişimlere bağlı olarak kireçtaşlarından beslenen

Şelmo formasyonu, yamaç molozu ve alüvyonlardan oluşan birimler içerisinde su kaynaklarının olumsuz

yönde etkileneceği, madencilik bilim ve teknolojisi açısından

değerlendirildiğinde, özellikle alanın kazılabilirlik sınıfının yapılmadığı, patlatma derinliğinin

hatalı belirlendiği, gevşetme amaçlı ön patlatma tasarımında çevresel etki risk değerlendirmesi hesabının ise hatalı ve yetersiz kaldığı, planlanan faaliyetin çevreye olabilecek tüm etkilerinin

incelenmeye çalışıldığı ancak sınırlı miktardaki tarım alanlarının korunması, işletme kaynaklı tozların bitkiler ve hayvanlar üzerinde olumsuz etkilerinin

azaltılması, proje etki alanı içerisindeki yabancı meyve

türlerinin korunması, mera alanlarına olumsuz etkilerinin engellenmesi ve hayvancılık faaliyetlerinin

aktsatılmadan sürdürülebilmesi gibi konuların dikkate alınmadığı, proje alanında mevcut şevlerin

ve yapılacak kazılar sonucunda oluşturulacak kazı şevlerinde oluşabilecek duraysızlıkların ortaya

konmasına yönelik herhangi bir kinematik analiz ve stabilite analizinin olmadığı ve Mergi Regülatörü ve

HES projesi inşa edilirken yüksek eğim değerlerine sahip yamaçlar boyunca yapılacak patlatmalı

kazılar nedeniyle çıkan malzemenin Zarova Deresi'ndeki yamaçlardan dere yatağına doğru akarak dere

yatağı kesitinde daralmaya ve akış rejiminde değişime neden olacağı; bu nedenle 2009/7 sayılı Genelce kapsamında verilen dava konusu "ÇED Olumlu"

kararının, yukarıda belirtilen daha önceki iptal kararında yer alan gerekçedeki hususları karşılamadığı, bahse konu projenin muhtemel etki ve zararlarının bilimsel olarak eksiksiz ortaya konularak, buna ilişkin yeterli ve uygulanabilir önlemlerin alınmadığı görüldüğünden, kurulması planlanan

"Mergi Regülatörü ve

HES Projesi"ne "Çevresel Etki Değerlendirme Olumlu" kararı verilmesine ilişkin dava konusu işlemin hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Belirtilen gerekçelerle hukuka aykırı bulunan dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.

TEMYİZ EDENLERİN İDDİALARI : 1- Davalı idare tarafından, projenin ÇED sürecinin ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda yürütüldüğü, dava konusu "ÇED Olumlu" kararı verilmesinin dayanağı olan tüm iş ve işlemlerin ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak tamamlandığı; nihai ÇED raporunda tüm çevresel etkilerin değerlendirildiği, her türlü tedbirin alındığı ve gerekli taahhütlerin proje sahibince yapıldığı; proje alanının hidrojeolojik özelliklerinin, nihai ÇED raporu Bölüm II.2.4 ve Bölüm II.2.5'te detaylı olarak ele alındığı, proje için onaylatılan imar planına esas jeolojik ve jeoteknik etüt raporu kapsamında açılmış toplam 27 metre sondaj çalışmasında, 15 metre derinliğe kadar yer altı suyunun rastlanmadığı, belirtilen etüt raporunun da nihai ÇED raporu Ek 3.26'da verildiği; kazı fazlası malzeme alanlarının uygunluğu konusunda DSİ 10. Bölge Müdürlüğüne yapılan başvuru sonucunda verilen ve nihai ÇED raporu Ek 3.20'de sunulan görüş yazısında, projeden kaynaklanacak kazı fazlası malzemenin depolanması amacıyla belirlenen 2 adet kazı fazlası malzeme alanının, DSİ bünyesindeki herhangi bir proje sahasına denk gelmediğinin belirtildiği; proje alanının yakınından geçen Zarova Çayı kapsamında koruma tedbirlerinin alınacağına, dere yatağının ekolojik yapısının korunarak muhafaza edileceğine, 2006/27 sayılı Başbakanlık Genelgesi'ne uyularak çay yatağına hiçbir şekilde müdahalede bulunulmayacağına, malzeme dökülmeyeceğine, malzemenin akmaması ve akış rejiminin bozulmaması için gerekli tedbirlerin alınacağına, yatak kesitinin daraltılmayacağına ilişkin nihai ÇED raporunda taahhütlerin yer aldığı; belirtilen konuların Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün 12/01/2023 tarih ve 3059128 sayılı yazısı ile uygun bulunduğu; planlanan projede regülatör alanında sert kaya kazılması sırasında açık alanda patlatmalı kazı çalışmaları yapılmasına ilişkin planlama ile belirtilen alanlarda yapılacak kazı miktarlarına ilişkin bilgilerin nihai ÇED raporu Bölüm III.1.6'da belirtildiği, bu bağlamda kaya fırlamasından yerleşim yerlerinin etkilenebilmesinin söz konusu olmadığı; emisyon hesaplamalarına ilişkin detaylı bilgilere nihai ÇED raporunda yer verildiği; proje ile yenilebilir enerji kaynağından elektrik enerjisi üretimi amaçlandığı, dolayısıyla projenin yapılmasında kamu yararının bulunduğu ileri sürülmektedir.

2- Davalı yanında müdahil tarafından, ... İdare Mahkemesinin ... tarih ve E:..., K:... sayılı iptal kararında yer verilen gerekçeler dikkate alınarak, 2009/7 Genelgesi uyarınca, önceki projede yer alan kırma-eleme tesisinin projeden çıkartıldığı, iptal kararı çerçevesinde sadece eksik ve yetersiz görülen kısımların düzeltiliği; kesinleşen idari kararın iptal gerekçelerinin her biri için çeşitli araştırma ve çalışmalar gerçekleştirilerek çözümler getirildiği, bu kapsamda nihai ÇED raporunda yer verilen detaylı açıklamaların hükme esas alınan bilirkişi raporunda göz ardı edildiği; öte yandan, yukarıda belirtilen iptal kararındaki gerekçeleri aşan yeni iptal gerekçelerinin oluşturulduğu, "projenin etki alanı tespitinin jeolojik, hidrolik, hidrojeolojik ve tarımsal açıdan doğru yapılmadığı", "madencilik bilim ve teknolojisi açısından değerlendirildiğinde çevreye vereceği özellikle kazılabilirlik sınıfının yapılmadığı", "patlatma değerlerinin hatalı yapıldığı, gevşetme amaçlı ön patlatma tasarımında çevresel etki risk değerlendirmesi hesabı açısından hatalı ve yetersiz kaldığı" ve "proje alanında mevcut şevlerin ve yapılacak kazılar sonucunda oluşturulacak kazı şevlerinde oluşabilecek duraysızlıkların ortaya konmasına yönelik herhangi bir kinematik analiz ve stabilize analizinin olmadığı" şeklinde yer verilen gerekçelerin ilk iptal kararında yer almadığı ve 2009/7 Genelgesi uyarınca belirtilen şekilde değerlendirme yapılmasının yerinde olmadığı, kaldı ki belirtilen konularda eksiklik olduğu yolunda görüldüğü hususların, kesin proje kapsamında yapılacak çalışmalarda ele alınacağı ya da zaten mevcut nihai ÇED raporu veya eklerinde belirtilen konularda gerekli ölçüde bilgiye yer verildiği ileri sürülmektedir.

KARŞI TARAFIN SAVUNMASI : Temyiz istemlerinin reddi gerektiği savunulmuştur.

TETKİK HÂKİMİ : ...

DÜŞÜNCESİ : Temyiz istemlerinin reddi ile Mahkeme kararının onanması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Danıştay Dördüncü Dairesince, Tetkik Hâkiminin açıklamaları dinlendikten ve dosyadaki belgeler incelendikten sonra gereği görüldü:

İNCELEME VE GEREKÇE:

MADDİ OLAY :

Siirt ili, Eruh ilçesi, ... ve ... Köylerinde, ... Çayı üzerinde davalı yanında müdahil ... Enerji Üretim A.Ş. tarafından yapılması planlanan "Mergi Regülatörü ve HES (20,00 MWn/19,40 Mwe), Kırma Eleme Tesisi ve Hazır Beton Santrali" projesine ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne verilen ... tarih ve ... sayılı "Çevresel Etki Değerlendirme Olumlu" kararının iptali istemiyle açılan davada, ... İdare Mahkemesince verilen ... tarih ve E:..., K:... sayılı kararı ile "... proje alanında kırma eleme tesisinin neden bulunduğu izah edilemediği, kazıdan çıkacak malzemenin kırma eleme tesisinde kullanılmasının beton kullanımına uygun olup olmadığına yönelik bir çalışma bulunmadığı, malzeme ocağının açılmaması sebebiyle planlanan projenin inşaat aşamasında meydana gelecek çevresel olumsuzlarda azalma olmayacağı zaten mevcut kazılar ve bu malzemenin taşınması sırasında çevresel olumsuz etkilerin oluşacağı, bu durumunun bitkiler üzerinde olumsuz etki göstereceği, kırma tesisinde oluşan gürültünün ise yabancı hayvan popülasyonunu etkileyeceği, nihai ÇED raporunda toz kaynaklarının çizgisel gösterilmesinin hatalı olduğu, projede emisyonların atmosfere bir kirlenici bulutu oluşturacağı, bu sebeple toz emisyonlarının çizgisel bir kaynaktan oluşacağı varsayımının yanlış olduğu, toz emisyonlarının hatalı hesaplandığı, balık geçitlerinin işletilmesinin mümkün olmayacağı, önemli miktarda habitat kaybı yaşanacağı, nihai ÇED raporunda önerilen koruma önlemlerinin yetersiz olduğu, fayların proje alanına etkilerinin dikkate alınmadığı, proje alanında yer alan kütle özelliklerinin belirlenmesine yönelik çalışmaların yapılmadığı, yer yapısıyla ilgili gerekli ve yeterli analizlerin yapılmadığı, kazı ve patlatmalar neticesinde yer altı suyu yönlerinde değişimlere sebebiyet vereceği, malzeme akışlarının önlenmesi konusunda herhangi bir öneri ve projenin bulunmadığı, bölgede yaşayan insanlar için içme ve kullanma suyu açısından problemler doğuracağı, kısa delikte patlatmanın kaya, hava şoku ve kontrolsüz titreşimi beraberinde getirdiği, nizami basamak oluşturmak için yapılması gereken çalışmanın öngörülmediği, titreşim tahmin hesaplamasının bilimsel bilgi birikimine uygun olmadığı, önemli gen kaynaklarımızdan olan yabancı meyve ağaçlarının korunması hususunda herhangi bir bilgiye yer verilmediği, bölgede yetiştiriciliği yapılan küçükbaş hayvancılık faaliyetini olumsuz etkileyeceği" gerekçeleriyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.

Davalı yanında müdahil tarafından, Mahkemenin iptal gerekçeleri dikkate alınarak, ÇED raporunun revize edildiği belirtilerek yeniden davalı idareye sunulması üzerine, 2009/7 sayılı Genelge uyarınca yapılan değerlendirme neticesinde dava konusu "Mergi Regülatörü ve HES Projesine (20 MWn/19,40 Mwe)" projesi ile ilgili olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne ... tarih ve ... sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu" kararı verilmiştir.

Bunun üzerine, ... tarih ve ... sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu" kararının iptali istemiyle bakılan dava açılmıştır.

İLGİLİ MEVZUAT:

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 10. maddesinde; "Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler. Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. ..." hükmüne yer verilmiştir.

29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 4. maddesinde; "Çevresel etki değerlendirme olumlu kararı: Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hakkında Komisyon tarafından yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak, projenin çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin, alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğunun belirlenmesi üzerine projenin gerçekleşmesinde çevre açısından sakınca görülmediğini belirten Bakanlık kararı olarak tanımlanmıştır. Aynı Yönetmeliğin 6. maddesinde ise; "(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki bir projeyi gerçekleştirmeyi planlayan gerçek veya tüzel kişiler; Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi projeleri için; ÇED Başvuru Dosyasını ve ÇED Raporunu, Segme Eleme Kriterleri uygulanacak projeler için ise Proje Tanıtım Dosyasını Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlara hazırlamak, ilgili makama sunulmasını sağlamak ve proje kapsamında verdikleri taahhütlere uymakla yükümlüdürler. (2) Kamu kurum/kuruluşları, bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilmesi sürecinde proje sahiplerinin veya Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşların isteyeceği konuya ilişkin her türlü bilgi, doküman ve görüşü vermekle yükümlüdürler. (3) Bu Yönetmeliğe tabi projeler için "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili teşvik, onay, izin, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez, proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Ancak bu durum söz konusu teşvik, onay, izin ve ruhsat sürelerine başvurulmasına engel teşkil etmez." kuralına; 7. maddesinde; "(1) Bu Yönetmeliğin; a) Ek-1 listesinde yer alan projelere, b) "ÇED Gerekli" karar verilen projelere, c) Kapsam dışı değerlendirilen veya kanunen muafiyeti bulunan projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesinin Ek-1'deki listede yer aldığı projelere, ÇED Raporu hazırlanması zorunludur." kuralına yer verilmiştir.

Aynı Yönetmeliğin Ek-III bölümünde; Çevresel Etki Değerlendirmesi Genel Formatının ihtiva etmesi gereken hususlar düzenlenmiş, "Bölüm I: Projenin tanımı ve özellikleri; a) Proje konusu yatırımın tanımı, özellikleri, ömrü, hizmet maksatları, önem ve gerekliliği, b) Projenin yer ve teknoloji alternatifleri, proje için seçilen yerin koordinatları, Bölüm II: Proje Yeri ve Etki Alanının Mevcut Çevresel Özellikleri; Proje alanının ve önerilen proje nedeniyle etkilenmesi muhtemel olan çevrenin; nüfus, fauna, flora, jeolojik ve hidrojeolojik özellikler, doğal afet durumu, toprak, su, hava, atmosferik koşullar, iklimsel faktörler, mülkiyet durumu, kültür varlığı ve sit özellikleri, peyzaj özellikleri, arazi kullanım durumu, hassasiyet derecesi, tarihi çevreler ve sit bölgelerini etkileyecek su tabanı değişiklikleri (Ek-5'deki Duyarlı Yörelere Listesi de dikkate alınarak) benzeri özellikleri. Bölüm III: Projenin İnşaat ve İşletme Aşamasında Çevresel Etkileri ve Alınacak Önlemler, Projenin; a) Çevreyi etkileyebilecek olası sorunların belirlenmesi,

kirleticilerin miktarı, alıcı ortamla etkileşimi, kümülatif etkilerin belirlenmesi, b) Projenin iklim üzerindeki etkisi (sera gazı emisyonlarının niteliği ve büyüklüğü) ve projenin iklim değişikliğinden nasıl etkileneceği. c) İklim değişikliğine bağlı projeye ilgili afet veya kaza riski, ç) Projenin çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin azaltılması için alınacak önlemler, Bölüm IV:Kümülatif Çevresel Etki Değerlendirme, Bölüm V: Çevresel ve Sosyal Eylem Planı; V-1: Çevre İzleme Planı V-2: Sürdürülebilirlik Planı (Sıfır Atık Planı, Trafik Yönetim Planı, Sera Gazı Azaltım Planı, Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı vb.), Bölüm VI Halkın Bilgilendirilmesi ve Sürece Katılımı ile Paydaş Katılım Planı; a) Projeden etkilenmesi muhtemel ilgili halkın belirlenmesi ve halkın görüşlerinin çevresel etki değerlendirmesi çalışmasına yansıtılması için önerilen yöntemler, b) Görüşlerine başvurulması öngörülen diğer taraflar, c) Paydaş Katılım Planı, Bölüm VII Notlar, Kaynaklar ve Ekler 1-Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası hazırlanmasında kullanılan bilgi ve belgeler ile raporda kullanılan tekniklerden rapor metninde sunulamayan belgeler, 2-Proje için seçilen yerin koordinatları, 3-Proje için belirlenen yer ve alternatiflerinin varsa; çevre düzeni, nazım, uygulama imar planı, vaziyet planı veya plan değişikliği teklifleri, 4-Faaliyet alanında yetkili müşavir firma tarafından yer incelemesi yapıldığını gösterir tutanak, 5-Proje ile ilgili olarak daha önceden ilgili kurumlardan alınmış belgeler, 6-Vekâletname, İmza Sirküleri ve Ticari Sicil Gazetesi" şeklinde düzenlenmelidir.

13/02/2009 tarih ve 2009/7 sayılı "ÇED Yönetmeliği Uygulamaları" konulu Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü Genelgesinde; "...Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararları hakkındaki yürütmenin durdurulması/iptal kararları, hakkında ÇED Olumlu Kararı verilen ÇED Raporunun bir ya da birkaç bölümüne ilişkin ise ve yürütmenin durdurulması/iptal kararı, ÇED Raporunun diğer bölümlerini olumsuz yönde etkilemiyor, yani Kararın tümünün yeniden ele alınıp değerlendirilmesini gerektirmiyorsa, ÇED Raporunun hazırlanmasına ilişkin tüm sürecin en baştan tekrarlanmasına gerek bulunmamaktadır.

Böyle bir durumda uygulamanın 'yürütmenin durdurulması/iptal kararının gerekçesi dikkate alınarak, sadece eksik veya yetersiz görülen kısımların yeniden düzenlenerek hazırlandığı ÇED Raporunun Bakanlığa sunulmasını müteakip, Bakanlıkça bir toplantı tarihi belirlenerek, İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu tekrar toplanır ve komisyonca değerlendirilir. Yapılan düzenlemelerin yeterli görülmesi halinde ÇED Raporu Komisyonca nihai edilir. Komisyonun değerlendirmeleri, üyeler tarafından imzalanarak tutanak altına alınır. Bakanlık, proje ile ilgili olarak ÇED Olumlu ya da ÇED Olumsuz Kararını verir. Bu kararı, proje sahibi ile ilgili kurum ve kuruluşlara yazılı olarak bildirir. Valilik, alınan kararın içeriğini, karara esas gerekçelerini uygun araçlarla halka duyurur.' şeklinde yapılması" düzenlemesine yer verilmiştir.

Diğer taraftan, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin atıf yaptığı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu yerine çıkarılan ve 01/10/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun "Bilirkişinin oy ve görüşünün değerlendirilmesi" başlıklı 282. maddesinde ise, "Hâkim, bilirkişinin oy ve görüşünü diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirir." hükmüne yer verilmiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME:

Çevresel etki değerlendirmesi ile gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ya da olumsuz etkilerinin belirlendiği, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin irdelendiği, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin değerlendirildiği, ayrıca projelerin uygulanmasının izlendiği ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaların belirlendiği bir süreç öngörülmüş olup, Yönetmelik kapsamında yer alan bir faaliyet nedeniyle hazırlanacak ÇED raporunda özel format uyarınca, projenin gerçekleştirileceği yer ile alternatif alanlar belirlenerek projenin hizmet amacı, önem ve gerekliliği kapsamında yerin ve etki alanının çevresel özellikleri, çevresel etkiler ve alınacak önlemlerin tartışılması, faaliyet yerinin belirlenmesinde ise, faaliyetin büyüklüğü, amacı, ulaşım, iklim, toprağın ve çevrenin özellikleri, olası etkiler ve etkilerin azami giderilme olanakları gibi unsurların etkili olması, bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir çevre dengesinin sağlanması yolunda belirtilen nitelikteki bir faaliyete en uygun yerin seçilmesi esastır.

Çevresel etki değerlendirmesi; gerçekleştirilmesi planlanan projenin, çevreye olabilecek olumlu ya da olumsuz etkilerinin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin belirlenerek değerlendirilmesi amacıyla yapıldığından, ÇED sürecinde verilen kararların iptali istemiyenle açılacak davalarda, yukarıda belirtilen Yönetmeliğin Ek III. maddesindeki unsurlar yönünden, ÇED kararlarının bir bütün olarak çevresel etkilerinin irdelenmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 282. maddesi uyarınca, hakim bilirkişi raporu doğrultusunda karar verme zorunluluğu bulunmadığından, sunulan bilirkişi raporunun hükme esas alınabilecek yeterlikte olmaması veya taraflarca yapılan itirazları karşılamaması halinde bilirkişilerden ek rapor istenilebileceği veya yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılabilirliği gibi, verilen bilirkişi raporu teknik açıdan yeterli görülmesi halinde, gerekçelerini ortaya koymak suretiyle bilirkişi raporunun aksine karar verilebileceği de açıktır.

Öte yandan, anılan Genelge ile yapılması planlanan projeye ilgili verilen ÇED Olumlu kararına karşı açılan davada, Mahkemesince verilen yürütmenin durdurulması veya iptal kararları, ÇED Olumlu kararının dayanağı ÇED raporunun bir veya birkaç bölümüne ilişkinse ve ÇED raporunun tamamını kısırlandırmıyorsa, ÇED raporunun yetersiz görülen bu kısımları yeniden düzenlenmek suretiyle davalı idareye sunulması üzerine, Yönetmelikte öngörülen ÇED sürecinin en başından işletilmeyerek değerlendirme yapılabilmesi mümkün hale gelmiştir.

Uyuşmazlıkta; nihai ÇED raporunun, Mahkemenin iptal gerekçesi dikkate alınmak suretiyle revize edildiği belirtildiğinden, 2009/7 sayılı Genelge kapsamında değerlendirilerek dava konusu "ÇED Olumlu" kararı verilmiş olup, bakılmakta olan davada, yargı kararının gerekçelerine uygun olarak nihai ÇED raporunun revize edilip edilmediğinin öncelikli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

İdare Mahkemesince verilen temyize konuda kararda, Siirt ili, Eruh İlçesi, Bilgili ve Kuşdalı köyleri mevkiinde Zarova Çayı üzerinde Tigris Enerji Üretim A.Ş. tarafından yapılması planlanan "Mergi Regülatörü ve HES Projesinde (20,00 MWn/19,40 Mwe), "proje etki alanı tespiti, jeolojik, hidrolik ve hidrojeolojik ve tarımsal açıdan doğru yapılmadığı, dava

konusu alanda projenin uygulanması ile bölgede yapılacak kazılar ve patlatmalar nedeniyle hidrolojik,

hidrojeolojik, jeomorfolojik ve ekolojik açıdan birçok değişikliğin ortaya çıkacağı ve beslenme ve

boşalım alanlarında farklılıklar oluşturacak bu değişimlere bağlı olarak kireçtaşlarından beslenen

Şelmo formasyonu, yamaç molozu ve alüvyonlardan oluşan birimler içerisinde su kaynaklarının olumsuz

yönde etkileneceği" gerekçesine yer verildiği görülmekte ise de; nihai ÇED raporu Ek 3.26'da yer alan "İmar Planına Esas Jeolojik ve Jeoteknik Etüt Raporu"nda proje alanında kütle özelliklerinin belirlenmesine yönelik olarak gözlem, araştırma çukuru, sondaj ve jeofizik ölçümlerin yapıldığı, araştırma

çukurları ve sondajlardan alınan kaya numunelerine laboratuvarda kaya mekaniği deneylerinin uygulandığı; söz konusu "Jeolojik ve Jeoteknik Etüt Raporu" kapsamında toplam 27 m. derinliğinde üç adet sondaj açıldığı, yapılan sondajlarda 15 m. derinliğe kadar yer altı suyu rastlanmadığı ve aynı

rapor kapsamında yapılan jeofizik ölçümlerde de yer altı suyu seviyelerine rastlanmadığının ve gerekmesi durumunda yapılacak gevşetme amaçlı

patlatma işlemlerinin proje alanında yapılan etüt çalışmaları (sondaj ve jeofizik çalışmalar) ile tespit edilmemiş olan yer altı su seviyelerinin değişimine

yol açmasının beklenmeyeceğinin nihai ÇED raporunda açıkça vurgulandığı görüldüğünden; yukarıda belirtilen hususların dava konusu işlemin iptalini

gerektirmeyeceğinin kabulü gerekmektedir.

Temyize konu kararda; "madencilik bilim ve teknolojisi açısından değerlendirildiğinde, özellikle kazılabilirlik sınıfının yapılmadığı, patlatma derinliğinin

hatalı yapıldığı, gevşetme amaçlı ön patlatma tasarımında çevresel etki risk değerlendirmesi hesabının ise hatalı ve yetersiz kaldığı" gerekçesine yer

verildiği görülmekte ise de; nihai ÇED raporu Ek 3.26'da yer alan "İmar Planına Esas Jeolojik ve Jeoteknik Etüt Raporu" kapsamında yapılan

çalışmalarda proje alanlarının tamamının kırıklı ve çatlaklı Midyat Formasyonu Dolomitik Kireçtaşları üzerinde yer aldığı bilgisine yer verildiği; yapılan

değerlendirmelerde kireçtaşları W3 Grubu "Ayrışmış - Çok Çatlaklı Zayıf Kayalar" sınıfına girdiği, bu nedenle bu sınıfta yer alan kaya kütlelerinde kazı

çalışmaları için patlayıcı kullanılmasına gerek bulunmadığı ve kazı çalışmalarının tamamının iş makineleri ile yapılabileceğinin belirtildiği, öte yandan,

projede planlanan regülatör alanında sert kaya kazılması sırasında açık alanda patlatmalı kazı çalışmaları yapılmasına ilişkin planlama kapsamında

belirlenen alanların kazı miktarlarına ilişkin bilgilerin nihai ÇED raporu Tablo III.1.6.1'de verildiği; bu bağlamda hükme esas alınan bilirkişi raporunda

yer verilen söz konusu değerlendirmenin de dava konusu işlemin iptalini gerektirmeyeceği sonucuna varılmaktadır.

Ayrıca temyize konu kararda, "planlanan faaliyetin çevreye olabilecek tüm etkilerinin

incelenmeye çalışıldığı ancak sınırlı miktardaki tarım alanlarının korunması, işletme kaynaklı tozların bitkiler ve hayvanlar üzerine olumsuz etkilerinin

azaltılması, proje etki alanı içerisindeki yabancı meyve

türlerinin korunması, mera alanlarına olumsuz etkilerinin engellenmesi ve hayvancılık faaliyetlerinin aksatılmadan sürdürülebilmesi gibi konuların dikkate alınmadığı" gerekçesine yer verildiği görülmekte ise de; Mergi Regülatörü ve HES projesi alanlarının tamamı orman alanları içerisinde yer aldığından, proje ile ilgili verilen ilk ÇED Olumlu Kararı (05/03/2019 tarih ve 5374 sayılı) sonrasında yapılan imar planı çalışmaları kapsamında orman ön izninin alındığı, orman ön izninin nihai ÇED raporu Ek 3.24'te yer aldığı; projenin etki alanında yer alan meyve ağaçlarının korunması için projenin etki alanında kalan tüm özellikli alan ve yapılar için toz emisyonlarının indirgenmesinde kullanılacak önlemlerin uygulanacağına, meyve ağaçlarına yakın bölgelerde kazı çalışması ve taşıma yapıldığında yağışlı ve karlı günler haricinde toprak yolların mutlaka sürekli nemli olacak şekilde sulanacağına, ayrıca malzeme taşıyan kamyonların meyve ağaçlarının olduğu bölgelerde daha yavaş hareket etmesine yönelik taahhüde yer verildiği; öte yandan, proje yapı yerleri içerisinde mera vasıflı arazi kullanılmayacağına nihai ÇED raporunda açıkça belirtildiği, dolayısıyla alansal (beslenme alanları) olarak bölgede yapılan küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinin engellenmesinin söz konusu olmayacağı; projenin inşaat döneminde etkilenmesi söz konusu olabilecek yaşama ve beslenme alanları arasında engel olma durumu şeklinde oluşabilecek küçükbaş hayvancılık üzerindeki olumsuz etkinin geçici olduğu ve buna yönelik olarak da küçükbaş hayvanların proje alanının memba ve mansap kısmında Zarova Çayı'ndan faydalanmalarının mümkün olduğu göz önüne alındığında; dava konusu işlemin iptalini gerektirecek bir yönünün olmadığı kabulü gerekmektedir.

Son olarak temyize konu İdare Mahkemesi kararında "proje alanında mevcut şevlerin ve yapılacak kazılar sonucunda oluşturulacak kazı şevlerinde oluşabilecek duraysızlıkların ortaya konmasına yönelik herhangi bir kinematik analiz ve stabilize analizin olmadığı ve Mergi Regülatörü ve HES projesi inşa edilirken yüksek eğim değerlerine sahip yamaçlar boyunca yapılacak patlatmalı kazılar nedeniyle çıkan malzemenin Zarova Deresi'ndeki yamaçlardan dere yatağına doğru akarak dere yatağı kesitinde daralmaya ve akış rejiminde değişime neden olacağı" şeklinde yer verilen iptal gerekçesine yer verildiği görülmesine karşın; nihai ÇED raporu Ek 3.26'da yer alan "İmar Planına Esas Jeolojik ve Jeoteknik Etüt Raporu"nda proje alanında kütle özelliklerinin belirlenmesine yönelik olarak gözlem, araştırma çukuru, sondaj ve jeofizik ölçümler yapıldığı, araştırma çukurları ve sondajlardan alınan kaya numunelerine laboratuvar deneyleri yapıldığı, ayrıca anılan jeolojik ve jeoteknik etüt raporunda, yerleşime uygunluk ve önlem alınacak alanlara ilişkin olarak kaya düşmesi ve kitle hareketlerinin değerlendirildiği, kaya düşmesi tehlikesi bulunduğu tespit edilen alanlarda proje yapılarını korumak için istinat duvarı, demir örgü gibi çeşitli yöntemlere başvurulacağına taahhüt edildiği, belirtilen önlemlerin nihai ÇED raporu Ek 3.26'da yer alan "İmar Planına Esas Jeolojik ve Jeoteknik Etüt Raporu"nda yer aldığı; öte yandan, Proje alanının yakınından geçen Zarova Çayı kapsamında taşkın koruma tedbirlerinin alınacağı, bu kapsamda dere yatağının ekolojik yapısı korunarak muhafaza edileceği, 2006/27 sayılı Başbakanlık Genelgesi'ne uyularak çay yatağına hiçbir şekilde müdahale edilmeyeceği, malzeme dökülmeyeceği, malzemenin akması ve akış rejiminin bozulmaması için gerekli tedbirlerin alınacağına yönelik nihai ÇED raporunda taahhüde yer verildiği; dolayısıyla belirtilen hususların ÇED raporunu kusurlandırıcı bir yönünün olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu itibarla; ÇED raporunda, dava konusu projenin, gerek inşaat, gerekse işletme dönemine ilişkin muhtemel çevresel etkilerine ve olumsuz etkilerinin giderilmesi için alınacak önlemlere yer verildiği görülmekte olup, dava konusu işlemin hukuka aykırılık bulunmadığından, dava konusu işlemin iptaline ilişkin temyize konu İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir.

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle;

1. Temyiz istemlerinin kabulüne,

2. Temyize konu ... İdare Mahkemesinin ... tarih ve E:..., K:... sayılı kararının BOZULMASINA; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20/A-2(i) maddesi uyarınca DAVANIN REDDİNE,

3. Aşağıda ayrıntısı gösterilen ...-TL yargılama giderinin davacılar üzerinde bırakılmasına,

4. Davalı idarece yapılan ve aşağıda dökümü gösterilen ... TL yargılama gideri ile hüküm tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca duruşmalı işler için belirlenen ...-TL vekalet ücretinin davacılardan alınarak davalı idareye verilmesine,

5. Davalı yanında müdahil tarafından yapılan ...-TL yargılama giderinin davacılardan alınarak davalı yanında müdahile verilmesine,

6. Keşif gider avansından artan tutarın istemleri halinde davacılar iadesine,

7- Posta gider avansından artan tutarların, istemleri halinde davacılar, davalıya ve davalı yanında müdahile iadesine,

8. Dosyanın anılan Mahkemeye gönderilmesine,

9. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20/A-2-(i) maddesi uyarınca, kesin olarak, 10/10/2024 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

(X) KARŞI OY :

Temyize konu İdare Mahkemesi kararında; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesinin 2. fıkrasında sayılan bozma nedenlerinden hiçbirisi bulunmadığından, Mahkeme kararının onanması gerektiği oyu ile aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmıyoruz.